
Ioan Marian Țiplic, Putere și religie în Transilvania, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2024, 422 p

Larisa-Elena Constantinescu

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

larisaelena.constantinescu@ulbsibiu.ro

Volumul *Putere și religie în Transilvania*, semnat de **Ioan Marian Țiplic** și publicat în 2024 la Editura Mega, se impune drept una dintre cele mai consistente și originale contribuții recente dedicate arheologiei și istoriei medievale a spațiului transilvănean. Lucrarea abordează, într-o perspectivă cronologică amplă, problematica (re)creștinării teritoriilor intracarpătice printr-o analiză aprofundată a relației dintre puterea politică și fenomenul religios, depășind cadrele interpretative tradiționale ale istoriografiei românești.

Volumul reunește 26 de studii arheologice și istorice elaborate de autor, ca unic autor sau în colaborare, pe parcursul a peste două decenii și jumătate. Aceste contribuții urmăresc evoluția procesului de creștinare de la primele manifestări ale creștinismului până în momentul în care acesta devine pe deplin înrădăcinat în structurile comunitare, iar biserica se afirmă ca o instituție centrală și ca o nouă formă de exercitare și legitimare a puterii.

Încă din introducere, autorul își formulează explicit poziția teoretică, delimitându-se de interpretările istoriografice anterioare, în special de cele marcate de accente etniciste sau naționaliste. În mod critic, este evidențiat faptul că o mare parte a cercetărilor anterioare s-au concentrat aproape exclusiv asupra identificării unor grupuri etnice sau populații pe baza culturii materiale și a tipologiilor funerare, neglijând dimensiunile sociale, simbolice și ideologice ale ritualului funerar. În opoziție cu aceste abordări, Ioan Marian Țiplic propune o perspectivă integratoare, în care ritualul funerar, organizarea spațiului sacru și apariția edificiilor de cult sunt interpretate ca indicatori privilegiați ai transformărilor profunde traversate de comunități. Introducerea se încheie cu formularea clară a tezei conform căreia creștinismul este, în primă instanță, o religie a elitelor politice, răspândită „de sus în jos” prin intermediul structurilor de autoritate și ulterior consolidată prin instituționalizare.

Din punct de vedere structural, lucrarea este organizată în trei mari secțiuni – arheologie funerară, arheologie ecleziastică și *varia archaeologica* – care nu constituie simple reuniuni de studii disparate, ci reflectă etape succesive ale unui demers coerent de cercetare. Prima secțiune este dominată de analiza

necropolelor de tip Mediaș și de studierea tranziției de la incinerare la înhumare, interpretată ca expresie a creștinării ritualului funerar și ca instrument esențial pentru înțelegerea schimbărilor de mentalitate la nivel colectiv.

A doua secțiune surprinde procesul de instituționalizare a bisericii, urmărind evoluția monumentelor de cult, de la cercetările arheologice din interiorul bisericii parohiale evanghelice din Sibiu până la investigațiile desfășurate la bisericile fortificate din Agnita, Seliștat și Șaroș pe Târnave. Aceste studii ilustrează modul în care spațiul sacru devine un element central al organizării comunitare și al manifestării autorității.

Secțiunea finală reunește contribuții dedicate unor teme variate, precum elita politico-militară transilvăneană în secolul al XIII-lea, patrimoniul arhitectural ecleziastic sau arheologia urbană a Sibiului, toate convergând spre analiza formelor de organizare și exercitare a puterii. Prin această structură, autorul realizează o veritabilă radiografie a transformărilor profunde prin care au trecut comunitățile medievale din Transilvania în contextul creștinării.

Una dintre ideile centrale ale volumului este aceea că abandonarea incinerării, renunțarea la inventarul funerar și apariția cimitirelor organizate în jurul bisericilor reflectă schimbări fundamentale la nivelul mentalului colectiv. Ritualul funerar, ca expresie a identității comunitare, este printre cele mai conservatoare practici sociale, iar modificarea sa indică o reconfigurare profundă a raportării la moarte. În această nouă paradigmă, moartea nu mai este percepută ca un final, ci ca o etapă într-un proces spiritual al mântuirii, gestionat instituțional de biserică. Înhumarea în spațiul sacru devine astfel atât un marker al statutului social, cât și un instrument de legitimare simbolică a noilor elite politico-militare.

Metodologic, volumul se distinge prin utilizarea riguroasă și coerentă a surselor arheologice corelate cu izvoarele istorice, precum și prin integrarea metodelor interdisciplinare, în special a datării cu radiocarbon. Autorul depășește nivelul descriptiv al analizelor clasice, refuzând să se limiteze la încadrarea materialelor în tipologii, și urmărește constant semnificațiile simbolice și funcțiile sociale ale descoperirilor. Analiza este centrată pe dimensiunea socială și politică a creștinismului, insistând asupra modului în care biserica funcționează nu doar ca instituție religioasă, ci și ca mecanism de control și organizare socială.

Deși caracterul de volum de studii reunite ar putea sugera o anumită discontinuitate a discursului, organizarea cronologică și unitatea tematică asigură coerența ansamblului. Toate contribuțiile gravitează consecvent în jurul conceptelor de putere și religie, anunțate programatic încă din introducere.

În concluzie, *Putere și religie în Transilvania* se afirmă ca o lucrare de referință, care propune o schimbare de paradigmă în abordarea procesului de creștinare a spațiului transilvănean. Prin demonstrarea potențialului explicativ al arheologiei, susținută de istorie și de metodele moderne de cercetare, autorul

oferă răspunsuri solide unor problematici istoriografice complexe și confirmă rolul central al analizei interdisciplinare în studiul Evului Mediu.